

Ár 2002, miðvikudaginn 23. janúar, er fundur haldinn í Úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Guðjón Ólafur Jónsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Ólafur Haraldsson, Ólöf Embla Einarsdóttir og Sölvi Sölvason.

Fyrir er tekið **mál nr. 17/2001:**

M

gegn

fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r:

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og fjármálafyrirtækið F, hins vegar, hér eftir nefnt varamaðili.

Málið barst úrskurðarnefnd 13. desember 2001 með kvörtun A, f.h. sóknaraðila, dagsettri sama dag. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 14. desember 2001, var kvörtunin send varamaðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varamaðila bárust 10. janúar 2002 með bréfi hans, dagsettu sama dag. Bréfið var sent lögmanni sóknaraðila með bréfi nefndarinnar, dagsettu 10. janúar 2002 og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi lögmannsins, dagsettu 14. janúar 2002. Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 8., 15. og 23. janúar 2002.

II.

Málsatvik.

Með samningi, dagsettum 22. mars 2000, fól sóknaraðili L, að annast verðbréfavíðskipti fyrir sína hönd. Samkvæmt samningnum voru engar hömlur á því hvaða bréf L keypti eða seldi, en mælt var fyrir um að hann skyldi ávallt kappkosta að kaupa og selja þau bréf sem hann teldi hagstæðast hverju sinni. Skyldu bréfin öll vera skráð á nafn sóknaraðila, en kaup- og sölukvittanir skyldu sendast að heimili umboðsmanns sóknaraðila, sem skyldi hafa umsjón með öllum hlutabréfum sem keypt væru í nafni sóknaraðila. Þá var kveðið á um að umboðsmaðurinn skyldi um hver mánaðarmót senda frá sér yfirlit yfir stöðu mála og skýringum á því hvað hann hefði keypt eða selt. Þóknun umboðsmannsins skyldi vera 10% af hagnaði viðskiptanna.

Fyrirgreindur samningur tók gildi fyrirgreindan dag, 22. mars 2000. Daginn eftir sendi umboðsmaður sóknaraðila honum símbréf þar sem hann kvaðst hafa stofnað reikning í eigin nafni nr. xxxxx. Hinn 28. mars 2000 millifærði eiginkona sóknaraðila fyrir hans hönd kr. 5.000.000,- inn á umræddan reikning umboðsmannsins. Mun umboðsmaðurinn hafa stofnað reikning nr. xxxxx hjá varamaðila í nafni sóknaraðila og millifært inn á hann kr. 2.000.000,-. Reikninginn veðsetti umboðsmaðurinn hinn 28. mars 2000 varamaðila f.h. sóknaraðila til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á öllum

skuldum og fjárskuldbindingum sóknaraðila við varnaraðila hvenær sem þær hefðu stofnast eða myndu stofnast, og í hvaða formi sem væri og í hvaða gjaldmiðli sem væri.

Síðastgreindan dag gerði umboðsmaður sóknaraðila fyrir hans hönd svokallaðan skiptasamning við varnaraðila nr. xxxx. Var lokadagur samningsins 2. október 2000 og skyldi sóknaraðili þann dag greiða tilteknar fjárhæðir í erlendum fjárhæðum auk vaxta frá 30. mars 2000 til lokadags. Var höfuðstóllinn kr. 5.148.213,- við gerð samningsins. Útreiknuð greiðsla á höfuðstól og vöxtum í erlendum gjaldmiðlum skyldi umreiknuð í íslenskar krónur miðað við meðaltal almenns sölugengis hlutaðeigandi gjaldmiðla tveimur bankadögum fyrir lokadag samningsins. Þá skyldi sóknaraðili ennfremur greiða nánar tilgreinda þóknun. Varnaraðili skyldi hins vegar greiða markaðsvirði hlutabréfa að nafnvirði kr. 70.800,- í K. miðað við það markaðsgengi sem varnaraðili byði tveimur bankadögum fyrir lokadag. Við samningsgerð var miðað við gengið 72,3531 og verðmæti bréfanna samkvæmt því kr. 5.122.600,-. Þá var mælt fyrir um það í samningnum að greiðslum samningsaðila skyldi ávallt skuldajafnað þannig að aldrei kæmi til greiðslu á öðru en mismuninum á greiðsluskyldu samningsaðila. Uppgjör milli aðila fór fram á lokadegi og nam tap sóknaraðila kr. 500.000,-. Sama dag gerði umboðsmaður sóknaraðila annan samning nr. xxxx sama efnis við varnaraðila, sem fól í sér framlengingu hins fyrri. Var lokadagur þess samnings 2. apríl 2001.

Hinn 6. júní 2000 gerði umboðsmaður sóknaraðila fyrir hans hönd skiptasamning nr. xxx við varnaraðila. Var hann sama efnis og hinn fyrri með lokadegi 6. desember 2000. Um lægri fjárhæðir var þó að ræða. Virðist samningi þessum hafa verið framlengt og var hann gerður upp 22. janúar 2001. Samkvæmt uppgjöri varð tap sóknaraðila á samningnum kr. 150.000,-. Var gerður nýr samningur milli aðila síðastgreindan dag nr. xxxx sem fól í sér framlengingu hins fyrri. Skyldi hann gerast upp 23. júlí 2001. Samkvæmt yfirliti varnaraðila, dagsettu 7. júní 2001, var staða skiptasamninga nr. xxxx og xxxx neikvæð fyrir sóknaraðila um sem nam kr. 4.219.770,-.

Hinn 29. júní 2001 ritaði lögmaður sóknaraðila umboðsmanni hans bréf þar sem tilkynnt var um riftun samnings sóknaraðila og umboðsmannsins frá 22. febrúar 2000. Var umboðsmaðurinn krafinn um greiðslu á kr. 1.000.000,- af fé sóknaraðila sem vera átti í fórum umboðsmannsins. Þá var tilkynnt um að viðskipti umboðsmannsins við sóknaraðila yrðu kærð til lögreglu bærst greiðsla ekki fyrir tilgreindan dag.

Með bréfi lögmanns sóknaraðila til varnaraðila, dagsettu 6. júlí 2001, var þess krafist að varnaraðili létti handveði af fyrrgreindum reikningi, sem umboðsmaður sóknaraðila hafði stofnað í hans nafni. Jafnframt var gerð krafa um lausn undan greiðsluskyldu og að skiptasamningar aðila yrðu felldir úr gildi. Þá var krafist endurgreiðslu á kr. 2.000.000,- sem lagðar voru inn á reikninginn, auk vaxta. Erindið var ítrekað með símbréfi, dagsettu 31. ágúst 2001, með rafpósti 12. september 2001 og með ábyrgðarbréfi, dagsettu 24. september 2001. Með bréfi varnaraðila, dagsettu 3. október 2001, féllst varnaraðili á að aflétta handveðsetningu af umræddum reikningi nr. xxxxxx, þar sem umboðsmaður sóknaraðila hefði ekki haft umboð til þeirrar veðsetningar. Að öðru leyti var kröfum sóknaraðila hafnað.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili gerir annars vegar þá kröfu að varnaraðila verði gert að endurgreiða honum upphaflega innistæðu reiknings nr. xxxxxx á nafni sóknaraðila, kr. 2.000.000,- að

viðbættum vöxtum og kostnaði. Hins vegar gerir sóknaraðili þá kröfu að varnaraðila verði gert að leysa hann undan greiðsluskyldu vegna skiptasamninga nr. xxx og xxx, þ.m.t. svonefndra framlengingarsamninga, og að allir þeir skiptasamningar verði felldir úr gildi.

Sóknaraðili kveðst hafa verið í góðri trú um að nefndur umboðsmaður hefði starfsleyfi sem verðbréfamiðlari og því gert samning við hann um umsjón verðbréfiðskipta fyrir hönd sóknaraðila. Hafi verið færðar f.h. sóknaraðila kr. 5.000.000,- inn á reikning umboðsmannsins. Segist sóknaraðili hafi gengið út frá því að um hefðbundin (sic) verðbréfiðskipti yrði að ræða, t.a.m. að umboðsmaðurinn myndi annast kaup á einstökum tegundum hlutabréfa, sbr. orðalag í samningi þeirra. Hafi aldrei komið til tals að umboðsmaður sóknaraðila myndi annast eða hefði heimildir til frekari eða áhættumeiri viðskipta fyrir hönd sóknaraðila, þ.m.t. afleiðuviðskipta eða lántöku í tengslum við þau.

Sóknaraðili bendir á að hann hafi aldrei ritað undir skjal þar sem reikningur xxxxxx sé veðsettur til tryggingar öllum fjárskuldbindingum við varnaraðila. Hafi greindur umboðsmaður ritað heimildarlaust undir skjalið og það án þess að föðumafn hans komi fram. Þá sé einungis einn vottur að samkomulaginu og sé hann starfsmaður varnaraðila.

Sóknaraðili vísar til þess að allir gerningar í tengslum við fyrrnefnda skiptasamninga sem gerðir séu í nafni hans séu óvottaðir. Þá sé framlenging annars þeirra óundirrituð af hálfu sóknaraðila. Sóknaraðili kveður varnaraðila hafa tekið út af áðurnefndum reikningi um kr. 517.000,- í óþökk sóknaraðila.

Sóknaraðili kveðst aldrei hafa heimilað gerð umrædda löggæminga og verið algjörlega grandalaus um gerð þeirra. Hafi umboðsmaður hans ekki haft umboð til stofnunar reiknings í nafni sóknaraðila, handveðsetningar fjármuna hans eða gerðar skiptasamninga. Hafi varnaraðili sýnt af sér gáleysi með því að hafa ekki kannað hvort umboð til stofnunar reiknings og handveðsetningar væri fyrir hendi og jafnframt hafi honum mátt vera kunnugt um að umboðsmaður sóknaraðila hefði ekki umboð til gerðar skiptasamninga. Þá hafi undirritun og vottun samninga verið verulega áfátt. Ennfremur sé trúlegt að varnaraðili hafi ekki gengið úr skugga um að umboðsmaðurinn hefði starfsleyfi sem verðbréfamiðlari.

Af hálfu sóknaraðila er því haldið fram að skiptasamningar falli ekki undir hugtakið verðbréfiðskipti samkvæmt lögum nr. 13, 1996. Þá hafi varnaraðili ekki starfsleyfi til að annast afleiðuviðskipti og gerð skiptasamninga og sé sóknaraðili af þeim ástæðum ekki skuldbundinn af gerð áðurnefndra skiptasamninga við fjármálafyrirtækið F.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Kveður varnaraðili engar hömlur hafa verið settar á verðbréfiðskipti þau er sóknaraðili fól umboðsmanni sínum að annast fyrir sína hönd. Varnaraðili telur fullyrðingu sóknaraðila þess efnis að gerð skiptasamninga falli ekki undir verðbréfiðskipti vera ranga og vísar í því skyni til 3. tölul. 2. gr. laga um verðbréfiðskipti nr. 13, 1996.

Varnaraðili kveður fyrirbyggjandi skriflegt umboð sóknaraðila til handa umboðsmanni sínum vera almenns eðlis þar sem umboðsmanninum sé falið að annast verðbréfiðskipti fyrir hönd sóknaraðila. Sé jafnframt tekið fram í umboðinu að engar

hömlur séu á því hvaða bréf umboðsmaðurinn kaupi og selji. Hafi umboðið sjálfstæða tilveru gagnvart varnaraðila sem hafi verið algerlega grandalaus um að það hafi verið einhverjum takmörkunum háð. Hafi sóknaraðili ætlast til að heimild umboðsmannsins takmarkaðist við einföld (sic) verðbréfavíðskipti hafi honum borið að taka það skýrt fram í samningi sínum við umboðsmanninn. Verði sóknaraðili að bera áhættuna af því að umboðsmaður hans kunni að hafa farið út fyrir munnleg fyrirmæli sóknaraðila um takmörkun umboðsins.

Varnaraðili fellst á að vanda hefði mátt betur til undirskrifa og vottunar á umræddum skiptasamningum, en sá misbrestur valdi því ekki að skuldbinding samkvæmt þeim sé niður fallin enda hafi því ekki verið mótmælt að til þeirra hafi verið stofnað í nafni sóknaraðila.

Varnaraðili vísar til þess að umboðsmaður sóknaraðila hafi lagt fjármuni inn á reikning nr. xxxxxx og hafi varnaraðili því hlotið að líta svo á að hann hefði heimild til að ráðstafa þeim fjármunum í samræmi við umboð sitt. Hefði og ekki orðið af framlengingu skiptasamninga nema með greiðslu inn á þá kröfu sem myndast hafði samkvæmt þeim. Er og á það bent að ekki hafi verið hreyft mótmælum við uppgjörslöð, sem sóknaraðili eða umboðsmaður hans hafi fengið afhent, fyrr en við upphaf máls þessa. Þá kveður varnaraðili það engin áhrif hafa að umboðsmaðurinn hafi eingöngu ritað skírnamafn sitt undir handveðssamning og að einungis sé einn vottur á skjalinu.

Varnaraðili ítrekar að hann hafi öll tilskilin leyfi til að annast verðbréfavíðskipti, en undir þau falli afleiðuvíðskipti og gerð skiptasamninga. Er öðru mótmælt og vísað á bug sem útíðsnúningi.

V.

Niðurstaða.

Ekki er um það deilt að varnaraðili hafi starfsleyfi viðskiptaráðherra sem fjármálafyrirtæki, sbr. 4. gr. laga um viðskiptabanka og sparisjóði nr. 113, 1996. Samkvæmt c-lið 7. tölul. 1. mgr. 44. gr. laganna teljast víðskipti fyrir eigin reikning eða fyrir víðskiptavini með framvirka samninga og skiptirétt (vilnanir) til starfsemi viðskiptabanka og sparisjóða. Um slík víðskipti er einkum að finna ákvæði í lögum um verðbréfavíðskipti nr. 13, 1996. Í 3. tölul. 2. gr. er að finna í tveimur bókstafslíðum skilgreiningu á verðbréfi. Er það annars vegar samkvæmt a-lið 3. tölul. 2. gr. hvers konar framseljanleg kröfuréttindi til peningagreiðslu eða ígildis hennar, svo og framseljanleg skilríki fyrir eignarréttindum að öðru en fasteign eða einstökum lausafjármunum. Hins vegar er verðbréf í lögunum talið merkja samkvæmt b-lið 3. tölul. 2. gr. skilyrt skilríki til peningagreiðslu á grundvelli tiltekins verðbréfs eða verðbréfa samkvæmt a-lið. Til verðbréfavíðskipta teljast svokallaðir afleiðusamningar, en það eru samningar þar sem uppgjörskákvæði byggist á breytingu einhvers þáttar, svo sem vaxta, gengis gjaldmiðla, verðbréfaverðs, verðbréfavísitölu eða hrávöruverðs. Andvirði slíks samnings er háð breytingu þessara viðmiðunarpátta á tilteknu tímabili, sbr. nú skilgreiningu í 21. tölul. 2. gr. laga nr. 13, 1996, sbr. 1. gr. laga nr. 164, 2000. Afleiðusamningur sem kveður á um skyldu samningsaðila til að kaupa eða selja tiltekna eign fyrir ákveðið verð á fyrirfram ákveðnum tíma nefnist framvirkur samningur, sbr. 24. tölul. 2. gr. Með vísan til framanritaðs og að öðru leyti til ákvæða laga um viðskiptabanka og sparisjóði og laga um verðbréfavíðskipti nr. 13, 1996 er hvorki tilefni til að fallast á þá málástæðu sóknaraðila

að varnaraðili hafi ekki að lögum haft heimild til að gera þá samninga sem mál þetta snýst um, né að umræddir skiptasamningar falli ekki undir hugtakið verðbréfavíðskipti.

Í samningi sóknaraðila og umboðsmanns hans er hinum síðarnefnda falið að annast verðbréfavíðskipti fyrir hönd sóknaraðila og engar hömlur við því hvaða bréf umboðsmaðurinn ætti víðskipti með. Kom umboðsmaður sóknaraðila í samræmi við þetta fram fyrir hönd sóknaraðila gagnvart varnaraðila og annaðist gerð umræddra tveggja skiptasamninga, sem framlengdir voru í tvígang eins og áður var rakið. Hefur það ekki þýðingu í þessu sambandi gagnvart varnaraðila hvort umboðsmaður sóknaraðila hafi haft starfsleyfi sem verðbréfamiðlari eður ei. Af umboði sóknaraðila verður ekki ráðið að það sé takmarkað við einstök verðbréfavíðskipti umfram önnur. Þvert á móti er gefið til kynna að engar hömlur séu á víðskiptunum sem fram eigi að fara í nafni sóknaraðila. Hafi það verið ætlun sóknaraðila að takmarka með einhverjum hætti umboðið verður hann sjálfur að bera hallan af óskýru orðalagi í samningi sínum við umboðsmanninn. Í öllu falli liggur ekkert fyrir um að varnaraðila hafi verið eða hafi mátt vera ljóst að greindur umboðsmaður hafi ekki haft heimild til að gera samninga þess eðlis sem um var að ræða. Er sóknaraðili því bundinn við samninga þessa gagnvart varnaraðila. Ámælisvert er að ekki hefur verið vandað nægilega til vinnubragða af hálfu varnaraðila við frágang skjala í tengslum við víðskipti aðila. Það þykir hins vegar engu breyta um fyrrgreinda niðurstöðu þótt undirritun og vottun hafi verið áfátt í einstökum tilvikum, enda ekki dregið í efa að umræddir samningar hafi verið gerðir fyrir hönd sóknaraðila.

Handveðssetningu hefur verið aflétt af reikningi sóknaraðila, enda hefur varnaraðili fallist á að fyrrgreint umboð hafi ekki náð til þess. Eins og mál þetta liggur fyrir verður að telja að varnaraðili hafi ekki haft tilefni til að álykta á annan veg en að í umboðinu hafi falist heimild til handa umboðsmanninum til að ráðstafa fjármunum sóknaraðila í tengslum við verðbréfavíðskiptin, m.a. með því að stofna reikninginn, leggja fé inn á hann og eftir atvikum að taka út af honum aftur.

Með vísan til alls framanritaðs þykir ekki verða hjá því komist að hafna öllum kröfum sóknaraðila á hendur varnaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M á hendur fjármálafyrirtækinu F, er hafnað.

Reykjavík, 23. janúar 2002.

Guðjón Ólafur Jónsson

Geir Arnar Marelsson

Ólafur Haraldsson

Ólöf Embla Einarasdóttir

Sölvi Sölvason